

Työn murros ja elinikäinen oppiminen

Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän loppuraportti,
luonnos 22.1. 2018

Suunnittelupäällikkö Kirsi Kangaspunta 25.1.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Lähtökohtia

- Koko koulutusjärjestelmä tarkastelussa, fokus aikuisten koulutuksessa
- Tavoitteena ehdotukset, jotka koskevat pysyviä rakenteita, ei hankkeita

Tulevaisuuden osaamistarpeet - todellisuutta jo tänään

EUn komission tiedonanto : Vielä kaksi sukupolvea sitten pääsy peruskoulutukseen oli ratkaisevaa tulevaisuuden turvaamisessa, nyt se on elinikäinen oppiminen

OECD: Aika ei hoida aikuisten heikkojen perustaitojen ongelmaa. Se, että taitotaso nousee kun vähemmän koulutusta saaneet ikäryhmät poistuvat työvoimasta, ei riitä. Vaatimustaso nousee nopeammin.

Eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen koulutuksen ja kulttuurin avulla, (COM(2017) 673 final)

OECD 2017. How much will the literacy level of the working-age population change from now to 2022? Adult Skills in Focus #7. Paris: OECD

Työn murros

Tulevaisuuden työn muodot poikkeavat nykyisestä, erottelu työnantajan ja työntekijän välillä hämärtyy

Toimeentulo muodostuu erilaisista virroista, organisaatiot ovat väliaikaisia ja muuttuvia, digitalisaatio mahdollistaa työn tarpeen ja tarjonnan kohtaamisen alustat

Rutiininomainen työ on ulkoistettu koneille ja ihmiset keskittyvät koneiden hyödyntämiseen ongelmien ratkaisuihin

On uhattuja töitä, joissa ihminen voidaan korvata roboteilla ja on säilyviä töitä – jotka nekin kuitenkin muuttuvat

Koko toimintaympäristö muuttuu ja edellyttää kykyä toimia ja hankkia tietoa ja palveluja uudentlaisessa ympäristössä

Elinikäinen oppiminen tänään

Lähtökohta on hyvä: korkea koulutustaso, peruskoululaisten osaaminen kv-tarkastelussa parhaiden joukossa, joka toinen osallistuu aikuiskoulutukseen.

Mutta myös huolia:

Väestön koulutustason nousu on pysähtynyt

- peruskoulun varaan jäävien osuus ei laske
- korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on kääntynyt laskuun

Peruskoulun päättävien osaamisessa huolestuttavia signaaleja

- matematiikkaa heikosti osaavien osuus kaksinkertaistui 2003-2012
- luonnontieteitä heikosti osaavien osuus lähes kolminkertaistunut 2006-2015

PIAAC: suomalaisten aikuisten keskimääräinen lukutaito, numerotaito ja tietotekniikkaa soveltava ongelmanratkaisutaito maailman huippua

Kuitenkin:

- Suomessa yli 600 000 16-65-vuotiasta, joilla heikot perustaidot (lukutaito ja/tai kirjoitustaito alle taitotason 2)
- puolet yli 55-vuotiaita, ja siis puolet alle
- pelkän peruskoulun varassa olevista 30 %:lla heikot perustaidot, ammatillisen tutkinnon suorittaneista 20%lla, ensimmäisen polven maahanmuuttajista 55 %:lla ja työttömistä 20%:lla

Aikuiskoulutustutkimus: osallistuminen edelleen yleistä vuonna 2017 (48%), mutta laskenut vuodesta 2012 (52 %) ja vuodesta 2000 (54%)

- Enemmän osallistuvat korkeasti koulutetut, naiset, julkisella sektorilla työskentelevät, isommissa yrityksissä työskentelevät
- Osallistumisen esteenä yleisimmin koulutuksen ja työn yhteensovittamisen vaikeus, ajan puute perhesyistä, koulutusta ei riittävän lähellä, työnantajan tuen puute, hinta, vaikeus löytää sopivaa koulutusta

Oppimisen perusta kaiken lähtökohta

Työryhmä

- kiinnittää huomiota väestön koulutustason nousun pysähtymiseen ja huolestuttaviin signaaleihin peruskoulun päättävien tiedoissa ja taidoissa ja
- katsoo, että käynnistetyt toimet perusasteen päättävien perustaitojen varmistamiseksi, toisen asteen tutkinnon suorittamisen lisäämiseksi ja kouluviihtyvyyden, osallisuuden ja opiskelumotivaation parantamiseksi ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Puutteelliset perustaidot tai koulutus heikentävät elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja lisäävät painetta korjaaviin toimenpiteisiin työiässä

Aikuisille sopivia koulutussisältöjä rakennetaan ja opiskelumuotoja kehitetään

Esitykset

- Työmarkkinoiden jatkuvasti muuttuvat osaamistarpeet huomioidaan koulutuksen saatavuudessa, kattavuudessa ja laadussa.
- Parannetaan osaamisen kehittäminen suunnitelmallisuutta – tavoitteena yksittäisiä koulutuspäiviä laajemmat kokonaisuudet
- Kehitetään uudenlaisissa työn muodoissa ja työsuhteissa toimiville tukipalveluja mm. ohjausta/valmennusta (personal trainer?)
- Korkeakoulut ja oppilaitokset kehittävät yhteistyössä ja yhdessä työelämän kanssa nykyisestä tarjonnastaan työelämää ja elinikäistä oppimista palvelevia opintokokonaisuuksia
- Opetuksen avoimuutta ja avoimia oppimateriaaleja lisätään merkittävästi.

- Avointa korkeakouluopetusta järjestetään erilaisilla tavoilla, kohdistetummin ja monipuolisemmin – muutoksia mm. maksupolitiikkaan ja osaamiskokonaisuuksia syventävistä opinnoista korkeakoulututkinnon suorittaneille
- Kehitetään Avoin ammattiopisto –brändi/toimintamalli
- Korkeakoulujen erikoistumiskoulutusten tunnettuutta, omistajuutta korkeakouluissa ja työelämässä sekä toimintatapoja tuetaan, arvioidaan vuonna 2019
- Aiemmin hankitun osaamisen todentamiseksi ja tunnustamiseksi kehitetään työkaluja kaikilla koulutusasteilla ja sektoreilla, erityisenä huomion kohteena muualla kuin Suomessa hankittu osaaminen
- Vapaan sivistystyön koulutustarjonnasta osa määritellään osaamisperustaisesti – jatkovalmistelu työryhmässä

Koulutusmahdollisuuksia koskevaa tietoa lisätään ja ohjausta kehitetään

Esitykset:

- Opintopolku.fi –palvelukokonaisuutta uudistetaan ja laajennetaan: asiakaslähtöisyys (vrt. vero.fi), uravaihtoehtojen kartoittaminen ja osaamisen tunnistaminen, hakupalvelut (trivago) jne, pohjana opintopolku.fi, KOSKI, e-perusteet, eHOKS, kartoituspalvelu, työmarkkinatori, uraohjauksen palvelut
- Osaamisen ja ohjauksen digivisio 2018 (OKM ja TEM)
- Yhtenäinen monialaisten ohjauspalveluiden toimintamalli kaikenikäisille kansalaisille vuoteen 2015 mennessä

Vahvistetaan korkeakoulujen ja oppilaitosten kannusteita

Esitykset:

- EION näkyvyyttä ja painoarvoa korkeakoulujen strategioissa vahvistetaan
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleja muutetaan niin, että avoin korkeakouluopetus ja muu tutkintoon johtamaton koulutus huomioidaan paremmin
- Korkeakoulujen visiotyön jatkotyössä määritellään konkreettiset keinot, joilla edistetään aikuisten joustavia mahdollisuuksia suorittaa korkeakouluopintoja ja -tutkintoja
- Ammatillisen koulutuksen reformin vaikutukset elinikäisen oppimisen toteutumiseen arvioidaan, vuonna 2019 selvitetään koulutuksen kohdentuminen eri kohderyhmille vuonna 2018
- Vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen toteutumista ja rahoituksen riittävyttä arvioidaan vuoden 2018 toteuman perusteella

Kannustetaan koulutusinvestointeihin

Esitykset:

- Työnantajan tarjoaman koulutuksen verovapautta koskevan lakimuutoksen vaikutukset arvioidaan 2019
- Koulutuskustannusten verovähennyskelpoisuutta (työntekijän verotuksessa) koskevia linjauksia selkeytetään
- Työttömyysturvalain opiskelumahdollisuuksia koskevan lakimuutoksen valmistelussa ja arvioinnissa painotetaan yhteiskunnallisia vaikutuksia (työllistymiseen ja osaamisen kehittämiseen jne)

Kohdennetaan resursseja perustaitojen parantamiseen ja matalan kynnyksen koulutukseen.

Esitykset:

- Aikuiskoulutuksen julkista rahoitusta kohdennetaan erityisesti niille ryhmille, joilla koulutustaustan, työmarkkina-aseman tai iän vuoksi tai muusta syystä on heikot mahdollisuudet päästä osalliseksi osaamisen kehittämisestä
- Oman osaamisen testaamiseen ja todentamiseen luodaan työkaluja/testejä
- Puutteelliset digitaidot ja heikot perustaidot omaavien henkilöiden taitojen kehittämiseksi käynnistetään matalan kynnyksen koulutusta
- Ammatillisen koulutuksen tutkintoihin integroidaan perustaitojen vahvistamista tukevia elementtejä

Elinikäisen oppimisen toteutumista ohjataan ja seurataan

Esitys:

- Toteutetaan väestön, erityisesti aikuisten, oppimismahdollisuuksien ja osaamisen kehittämiseksi suunnitelmallista elinikäisen oppimisen politiikkaa. Elinikäisen oppimisen tavoitteiden asettaminen, keinojen suunnittelu ja tulosten seuranta tapahtuu yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Poliitiikan perustaksi tuotetaan tietoa oppimisen ja opetuksen tarpeista, edellytyksistä ja vaikutuksista. Määritellään elinikäisen oppimisen toteutumisen seurantaindikaattorit.